

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиясының
Тыва область болгаш Кызылхоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарының область Советинин органы

1953
ИЮНЬ
25
ЧЕТВЕРГ
№ 122 (2807).
ӨРТӨЭ 20 КОП.

Бистин Төрөөн чуртувустун ажилчы чону
чээшкинге чаңгыс эп-сеткилдиг бижидилгези-
биле Совет чазакка, Коммунисттик партияга
бодунуң кызыгааржок ынакшылдыын болгаш
бердингенин база катан көргүзүп турар.

ЧАА КҮРҮНЕ ЧЭЭШКИНИ

ССРЭ-ниң хөгжүлдээнин бешки беш чыл планын боттандырынын талазы-биле хемчеглерин акшалаңдырынга чонун хөрөңгизин кириштирер сорулга-биле Совет чазак ССРЭ-ниң ажил-агыйн хөгжүдеринин чээшкин чээшкинин үндүргөн.

Бистин чурттуң ажилчы чоннары Коммунисттик партияның болгаш Совет чазактын удуртулгазы-биле чорааш, ажил-агый болгаш культура тургузушкунун талазы-биле чыл бүрүдө улуг чедиишкиннерни чедип ап турарлар.

Эрткен чылын болган партияның XIX съездинин төөгүлүг шийтирилери болза, Совет Эвилелинге социалисттик нийтиледди тургузарын хандырган болгаш совет улусту ам коммунизмниң тийелгезинче бузурелдиг аппарат чоруур Ленин—Сталинның партиясынын мерген угаанын политиказының чайыннан чак тийелгезин бүгү делегейин ажилчы чоннарынга көргүскөн.

Партияның XIX съездинин бадылааны 1951—1955 чылдарда ССРЭ-ниң хөгжүлдээнин бешки беш чыл планынын талазы-биле директивалар ССРЭ-ниң улус ажил-агыйнын чаа күчүлүг көдүрүшкүнүн баш удур көрүп турар болгаш совет улустуң материалдык база культура амыдыралынын денелинин улам өздүгүн хандырып турар.

Ажил-агый болгаш культура тургузушкунун бистин чуртувуста боттандырып турар улуг программалык болза, социализмниң амыдыралчы улуг күжүн, ажил-агыйнын социалисттик системазынын капиталисттик системадан канчаар-даа аажок артык күштүүн бүгү делегейин мурунга база катан көргүзүп турар. Бөдүүн совет кижилеринин материалдык амыдыралы хунуң-не экижи, культуралык денели улам бедип турар. 1947—1952 чылдары дүргүзүндө биске аш-чем болгаш үлүгүлүг барааннарын өртөөн чингелдезин беш катан чоруткан. А 1953 чылдың апрелдин бирден эгелеп чоруткан алды дугаар чингелдезин түнелинде ажилчы чон чутула хергелдезин барааннарын улам-на хөйү садып алып аралыг апарган.

Чаа күрүне чээшкинин совет күрүнең күчү шыдалын улам быжыглаар, ажилчы чонун өзүп турар материалдык болгаш культуралык хергелелин бүрүн хандырап сорулга-биле үндүргөн.

Капиталисттик чурттарда байдал сыр өскө. Капитализмниң кол экономиктиг хоойлузу болза, чонун материалдык хергелелдерин хандырынга эвес, а ийн-чангыс бай кижилерин эң хөй көңүл чедип алырынга чагырткан. Ычангаш ында продукциянын хөй нуруузу ам дайын чорудар сорулгага ажиллап турарлар. Оң ужурунда хамааты бүдүрүлгелерин кызырып, калбак хергелелдин барааннарын бүдүрүп үндүрерин бар-ла шаа-биле эвээж-дип турар.

1947 чылдан 1952 чылга чедир хлестин өртөө АКШ-та 28 хуу, Англияда 90 хуу, Францияда ийден хөй катан улгаткан. Ол ышкаш эът болгаш өске-даа продуктуларын өртөө ол үе дүргүзүндө аажок улгаткан. Капиталисттик чурттарда ажил чок чорук, аш-түргөн чорук хунуң-не өзүп турар.

Капиталисттик чурттарын ажилчы чоннары мындыг аар-берге түрөңг байдалда чурттап тура-да, боттарынын амыдыралын экижидери, демократтыг эргелери дээш, бүгү делегейге тайбыны камгалаары дээш демиселин улам күштелдирип турар. Оларнык ол демиселин бистин чурттуң ажил-агый, культура тургузушкунга улуг чедиишкиннери сорук кирип турар.

Бистин улзувус партияның болгаш чазактын удуртулгазы-биле ССРЭ-ни хөгжүдеринин бешки беш чыл планын чедиишкинниң күүседи-

ринге эрес маадырлыг кызымак ажилдап турар. ССРЭ-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдеринин 1952 чылда күрүне планын совет кижилер алдарлыгы-биле күүсеткен. Бистин социалисттик үлөтүрүсү эрткен чылын продукция бүдүрүп үндүреринин планын 101 хуу күүсеткис. Ол ышкаш социалисттик көдээ ажил-агыйн ажил-ишчилери б-за улуг чедиишкиннерни чедип алганнар: Тараанын нийти дүжүдү 1952 чылда 8 миллиард пуд болган.

Үлөтүр болгаш көдээ ажил-агый бүдүрүлгезинин өздүгү совет нийтиледди амыдыралынын материалдык болгаш культуралык денелин улам бедидеринге улуг идиглиг болган. Совет улустуң чаагай Сайдалынын көдүрүлүшкүнүң кыл көргүзү болза, национал орулганың үргүлчү өзүп турары болур. 1940 чылдан 1951 чылга чедир үенин дүргүзүндө национал орулга 83 хуу өскөн. 1952 чылда ол 1951 чыл-биле дөмөйлөргө 11 хуу өскөн.

Совет Тываның ажилчы чоннары областың социалисттик чаартылгазынын талазы-биле сөөлгү чылдарда база улуг чедиишкиннерни чедип ап турар. Областың колхозтары организа, ажил-агый талазы-биле быжыгып турары-биле калы колхозчу тараачыннарын амыдыралы үргүлчү экижип турар болгаш өзүп турар социалисттик үлөтүрүн, социалисттик утка-шынарлыг, национал хөйүлүг культураның талазы-биле чедиишкиннер хүн-бүрү-ле көвүдөп турар.

Совет кижилеринин доктаамал өзүп турар материалдык болгаш культуралык негелдерин четче хандырап сорулга-биле ажил-агый база культура тургузушкунун улуг программаны боттандыраар аажок улуг чарыгалды негеп турар. Ол чарыгалдын хөй кезин социалисттик ажил-агыйнын өзүп турар орулгалары хандырып турар. ССРЭ-ниң күрүне бюджетинин 80 ажыг хуузу социалисттик бүдүрүлгелерден болгаш организациялардан кирип турар. Улус ажил-агыйн акшалаңдырынын немелде хөрөңгиз болза, күрүне чээшкиннеринин талазы-биле кирип турар чонун хөрөңгиз болур.

Бо чаа күрүне чээшкининин онза чүүл болза, социалисттик ажил-агыйн орулгаларынын улам өздүгүн барымдалаш, Совет чазак ону 15 миллиард рубль түнге үндүргөн, азы ол болза, 1952 чылдагы күрүне чээшкининден ийн катан эвээш болур.

Күрүне чээшкиниге бижидип, оң тарадылганын идекпейлиг киржир чорук боттарының патриоттук үлээлгези деп совет кижилер санап келген болгаш ам-даа санап турарлар. Моон мурунда болуп турган күрүне чээшкиннеринин доктааткан түнүк совет улус үргүлчү ажил бижидип турган.

Чаа күрүне чээшкинин чедиишкинниң тарадыры—ажыл-агый болгаш политика талазы-биле улуг ужу-дузалыг херек болур. Ол чээшкин улус ажил-агыйн улам хөгжүдеринге, совет күрүнең күчүлүгүлүгү быжыглаарына, ажилчы чонун материалдык болгаш культура-лык амыдыралынын денелин бедидеринге идиглиг болур. Чер-чернш партия, совет, профсоюз болгаш комсомол организацияларынын сорулгазы болза, күрүне чээшкининиң ужу-дузанын дугайында чонун ортузунга калбак тайылбыр массалык ажилды чорудары болур. Совет хамааты кижилер бүрүзү чаа күрүне чээшкининин бижидилгезинге ыяа-ыла киришкен турар ужу-луг.

Бистин Тыва областың ажилчы чоннары бүгү совет кижилер-биле бир дөмө чаа күрүне чээшкининин бижидилгезинге идекпейлиг кирип, оң-биле бистин чуртка коммунизмни тургузарынын чаагай херээнге боттарынын улуг салышкынын кыллар.

Мал чөм белеткээринин ажилы «Май бири» колхозта база-ла эгелдэн. Июнь 24-те 32 колхозчулар сиргестирер 3 машиналардыг Логут-Хөл төлүчү үнүккөн.

Тожунуң колхозчулары сиргестирер эгелдэн

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). «Совет Тыва» көдээ ажил-агый артели бо чылын 143 тонна сиргестирер планныг, ону долдур болгаш ажил күүседири-биле сиргестирер калбар-тырынга чаа-чаа черлерин шилип, ону аштар ажилды чорутушкан, мал чөм белеткээринге колхоз бо чылын машина чөпсөк, дериг-херекселдер четчелеп септээрин багай эвес чоруткан.

Июнь 20-ден эгелеп колхозчулар

ССРЭ-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдеринин (1953 чылдагы) Күрүне чээшкининин үндүрер дугайында

ССРЭ-ниң хөгжүлдээнин бешки беш чыл планын боттандырынын хемчеглерин акшалаңдырынга чонун хөрөңгизин кириштирер сорулга-биле ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаатканы болза:

1. ССРЭ-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдеринин (1953 чылдагы) Күрүне чээшкинин 15 миллиард рубль түнүг кылдыр 20 чыл хуусаалыг үндүрер.

ССРЭ-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдеринин (1953 чылдагы) Күрүне чээшкининин

СААВАРЫ

1. ССРЭ-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдеринин (1953 чылдагы) Күрүне чээшкинин 1953 чылдың октябрь 1-ден 1973 чылдың октябрь 1-ге чедир хуусаалыг үндүрер.

2. Чээшкинниң күлгө чонун ортузунга сайгарары-биле үндүргөн.

Чээшкинни тарадырынын чурумун ССРЭ-ниң Сан Министрествоу доктаадыр.

3. Чээшкин разряд бүрүзүндө 100 миллион рубльдин разрядтарга хуу-паатынар.

Разряд бүрүзү 20000 сериялардан тургустунар. Разряд бүрүзүнүн сериялары № 140001-ден № 160000 чедир номерлерлиг болур.

Серия бүрүзүндө облигациялар № 01-ден № 50-ге чедир номерлерлиг болур.

4. Облигациялары 500, 200, 100, 50, 25 болгаш 10 рубль үнелиг кылдыр үндүрүп турар.

500 болгаш 200-рубль үнелиг кылдыр үнелген облигациялар чангыс сериянын чүс рубльдин беш азы ийн облигацияларындан беш азы ийн номерлиг кылдыр тургустунар база облигацияда демделгелтиген номер бүрүзүнге чангыс угда таваржыр беш ийикпе азы ийн ойнаашкынарны алып эргени бээр.

50, 25 болгаш 10 рубль үнелиг облигациялар болза, чүс рубль үне-

лиг облигацияларын кезектери болур болгаш чүс рубль үнелиг облигацияларга таварышкан ойнаашкыны кезектерге чарганын үлүүн (1/2, 1/4, 1/10) алып эргени бээр.

5. Чээшкинниң облигацияларын талазы-биле бүгү орулгалар ойнаашкынар хөйү-биле төлетинер.

Ойнаашкынарнын нийти түнү чээшкинниң чээрби чыл хуусаазынын дүргүзүндө ортумаа-биле чылда 3 хуу кылдыр доктаатынган.

Чээшкинниң чээрби чыл хуусаазынын дүргүзүндө бүгү облигацияларын 35 хууу ойнаар, ыччаарга облигацияларын оон арткан 65 хууу оларнын чогуур үнелин өзүгаар төлетинер.

Ойнап алган облигация төлетинер болгаш оон ынайгы тиражтардан

казытынар. Облигацияларын чогуур үнелин (чүс рубльди) кириштиришкан, чээшкинниң ойнаашкынары чүс рубльдин облигацияларына 10.000, 5.000, 1.000, 500 болгаш 200 рубль хемчээлдиг кылдыр доктаатынар.

6. Чээшкинниң чээрби чыл хуусаазынын дүргүзүндө ойнаашкынарнын 40 тиражтары—чыл бүрүдө ийн тиражтап чорутунар.

Ойнаашкынарнын тиражтары 1954 чылдан эгелээш ССРЭ-ниң Сан Министрествоу доктааткан хуусааларында чорутунар.

7. Чээшкинниң разряд бүрүзүнге, тодаргайлаарга, 100 миллион рубль бүрүзүнге ойнаашкынарнын тиражтарына моон адаанда ойнаашкынарнын саны таваржыр:

Чүс рубльдин облигацияларына чогуур үнелин биде калы таваржыр ойнаашкынарнын хемчээли	Таваржыр ойнаашкынарнын саны	
	Бир тиражга	Бүгү 40 тиражтарга
10 000 рубль	1	40
5 000 "	10	400
1 000 "	50	2 000
500 "	500	20 000
200 "	8 189	327 560
Ойнаашкынарнын нийти саны	8 750	350 000
Ойнаашкынарнын нийти түдү (рубль-биле)	1 997 800	79 912 000

ССРЭ-ниң Сан министри А. ЗВЕРЕВ.

Чаа күрүне чээшкиниге ажилчы чоннар улуг сорук киришкенин бижидип турар

Тайбынның болгаш күш-ажылдың чээшкини

Күрүнең чаа чээшкинин үндүргенин дугайында Совет чазактын доктаалын Барыин-Хемчик районун ажилчы чону кызыгаар чок улуг өөрүшкү-биле уткааннар. Кызыл-Мажалык суурга районун албан организация черлеринге хөй кижилер киришкенин митингилер болулаан. Район төвүнүң ажилчынары болгаш албан-хаакчытары ийн неделянын шалынарын бижиткенер болгаш хөй түнүг облигацияларны тууда саткылап алганнар.

Ол ышкаш районун колхозтарына митингилер болулаан. «Бергешевик» колхозтун кижигинери чангыс эп-сеткилдиг бижидери-биле чыгылганнар. Күрүнең чаа чээшкинин үндүргенин дугайында дыннадыгы улуг кичээнгей-биле олар дыннааннар. Колхозчу ишчилер аңаа 7650 рубльдин облигациязын тууда садып алганнар. Ол митингиге бир дугаарында колхозчу Баа-Дамба сөс дилдэн:

—Мээң уругуларым тос. Колхозчу бай амыдыралда чурттап турар бис. Чуртувустун улус ажил-агыйн хөгжүдеринге бистин салышкынымыс улуг ужу-дузалыг. Ол салышкын — күш-ажылдың салышкыны. Колхозтун нийти тууг ажилына бо чылын чүс мун рубльди чазак үндүрүп берген. Бистин суурувус чаагайжып турар. Чазактын хүн-бүрү дузаламчызынга хары кылдыр бо чаа чээшкинге эп-сеткилдиг бижидээлинер. Мен 160 рубльдин облигациязын тууда садып алым.

«Комсомол XXX чыл ою» колхозтун кижигинери 5 мун рубльдин облигацияларын тууда садып алган.

Ажилчы чонун чаагай чоруунга

Дүүн чаа үндүргөн күрүне чээшкиниге баштайгы бижидилге Кызылдын сапог даараар мастерскаянын коллективинге организацыг эрткен. Чаа чээшкинин үндүрер дугайында Совет чазактын шийтиринге сапогчулар улуг өөрүшкүлүг ужурашкан.

Чазактын шийтирин радио-биле дамчытканын дыннаан сөөлүндө коллективке митинг болган. Бир дугаарында стахановчу эш Рошин сөс алгаш, совет кижилерин чээшкинге

бижиткен хөрөңгиз күлгө оларнын чаагай амыдыралына чарыгдатынарын демделгезин. Ол ышкаш митингиге өске-даа элээн хөй кижилер чүве чугаалаан.

Митинг төнгөн сөөлүндө ол бүдүрүлгенин ажилчынары, албан-хаакчытары бижидилгени чангыс эп-сеткил-биле эгелээш, кижилер бүрүзү ийн неделянын шалынын бижиткенер.

Чээшкинге бижидилге коллективте ам-даа үргүлчүлөп турар.

Төрөөн чурттуң чечектелишкенинге

ССРЭ-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдеринин (1953 чылдагы) күрүне чээшкинин үндүрер дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын областың партия школазынын дыннакчылары болгаш ажилдакчылары улуг көдүрүлүшкүн-биле уткаан. Июньнун 24-те кээжээкин 8 шапта областың партия школазына коллективтин нийти митингиз болган.

Митингиге чүве чугаалаары-биле сөс алган школазын дыннакчызы эш Федюловтун чугаалааны:

—Чаа чээшкинин үндүргенин улуг өөрүшкү-биле күлээп ап тур мен. Мен күрүне чээшкинин Совет эрге-чагырганын баштайгы чээшкиннеринден эгелээш бо хүнге чедир бижидип ап келдим.

Коммунисттик партия болгаш Совет чазак чээшкинге кирген хөрөңгилерни кайнаар кирип турарын билди мен. Чээшкинге кирген хөрөңгилер бистин чуртувуска чаа фабрика, заводтар, электростанциялар, школылар, эмнелгелер, чаа чуртталга бажынары тургустунар.

Митингиге дыннакчы эш Даш-оолдун чугаалааны: «Мен чаа чээшкин үндүргенин улуг өөрүшкү-биле күлээп ап тур мен. Бистин чээшкинге берген рубль бүрүзү чурттуң экономиктиг күжүн моон сонгаар улам быжыдарына бистин салышкынымыс болур. Чээшкинге бижитишкан, моон сонгаар Төрөөн чуртувустун чечектелишкенин дээш бүгү күжү-вүстү бээрин кыйгырдым».

Митингиге чүве чугаалаан башкы Фастунова, дыннакчылар Бадарчи, Тахватулин болгаш өскелер-даа улуг өөрүшкүлүг күлээп ап турарын илереткенер.

ССРЭ-ниң улус ажил-агыйн хөгжүдеринин (1953 чылдагы) күрүне чээшкининин чүс рубль үнелиг облигациязынын хөйү.

ТАЙБЫН ТУРГУЗУУШКУННУН ХЕРЭЭНГЕ

Июнь 24-те Совет чазак ССРЭ-нин улус ажыл-агыйн хөгжүдери-нин чаа күрүне чээшкенин үндүргөн.

Ол чээшкенин сорулгазы болза, бистин чурттуң социалисттик экономиказын улам хөгжүдериин херээнге, ССРЭ-нин хөгжүдериин бешки беш чыл планынын хемчеглерин акшаландырырга улустун хөрөнгө-зин кириштирери болур. Социалисттик ажыл-агыйнын улам орулгалыг болуп турарын өөренип көргөш, чаа чээшкенин 15 миллиард рубль түгэ-зи, азы 1952 чылдын чээшкенинден ийи катап эвээш түннүг кылдыр үндүргөн.

Чаа чээшкенин мурнуку чылдар-биле бир дөмөй ажылчы чоннарын эки-туразын барымдаалап бижидер болгаш ооң акшазын он айлар дургузунда төлөөр арганы ажылчы чон-нарга берип турар. Чээшкенин бир дугаар телевидирин 1953 чылдын июньнун ийи дугаар чартынын ша-лыындан тыртып алып болгаш сөөлүгүн 1954 чылдын апрельдин бир дугаар чартынын шалыындан тыртып алып.

Чээшкени бижиткен түннү ол дораан төлөп бергеш облигациялар-ын туду ая болур.

ССРЭ-нин улус ажыл-агыйн хөгжүдериин чаа күрүне чээшкени (1953 чылда үндүргөн) моон мур-нунда чылдарда ышкаш ажылчы чоннарын политиктиг улуг көдүр-лүүшкүнүн байдатынга эрттер.

Бистин областын сан-хөө орган-нарын болгаш ажаалга кассала-рын сорулгалары болза, чонун ортузунга политика-массалыг ажыл-чы чорудуп тургаш, анаа бүгү ажил-чы чонун илдепкейлиг киржилгезин хандырып, чээшкени бижидилгени чүгдө эки-тура барымдаалап чору-дарын шынгы сагынышаан, район, албан организация болгаш көдөш Совет бүрүзүн талазы-биле чээш-кенин тардырынын доктааткан пла-нын күүседири болгаш чээшкенин талазы-биле хөрөнгө күрүне бюд-жетинге чогуур өйүндө болгаш чет-ке кирерин хандырып болур.

Ийи неделядан ажыг эвес үенин шалыындан хөй түннү ажылчы чоннарга бижидип болбас дугайын-да чазактын айттышкынын бүдү-рүлгө, албан организация черлери болгаш сан-хөө органны шынгы сагыры чугула.

Чаа чээшкенин көдөш черлерге та-радырынча районнарын сан-хөө ор-

ганнары болгаш ажаалга кассала-ры улуг кичээгенин салыр херек. Күрүне чээшкенин политиктиг болгаш ажыл-агый талазы-биле улуг ужу-дүзүзүн дугайында тараачыннарын ортузунга калбак тайылбыр массалыг ажылдарын чорудары эң тергин чугула.

Оон ынай, чээшкени талазы-биле ажылды удуртуун улам экижидери-сан-хөө органнын болгаш ажаалга кассаларынын эргелечи-леринден улуу-биле негетинип турар. Чээшкени тардылганын оперативтиг удуртуунун орнуна ажаалга кас-саларындан бир хүн дургүзүндө каш катап медээ негээринге өйлежип турган эртен чылдың частыры-ларын районнарын сан килдисте-ринин эргелекчилери бо чылын бол-дурбас херек.

Бир эвес чугула апаар болза, колхозчу тараачыннар көдөш ажил-агый продуктуларын садып тургаш чээшкенин бижидилгезинге кир-жири хандыра төлөөдө, оларга транспортту болгаш өске-даа чүве-лери бээр талазы-биле дузалажы-рын колхоз баштаар черлеринин мурнунга тургузар, а ол ышкаш колхоз баштаар черлеринин кол-хозчуларга бээр ужурулг акша-хөрөнгө бар болза, ону дораан теледирин чугаалажыры чугула.

Чээшкени талазы-биле үчүтү бол-гаш санажылыгы база оон өткөдүн бүдүрүлгелерге, албан организация черлеринге, ажаалга кассаларынга шын тургузар чорук чээшкенин та-радылганы болгаш оон хөрөнгө-зинин бюджетке четке киреринге аажок улуг ужу-дүзүлгө.

ССРЭ-нин улус ажыл-агыйн хөгжүдериин чаа күрүне чээшкенин чээшкенин тардыры чорук, бистин күрүневиин экономика-тын күжүн улам быжылгаарына бол-гаш социалисттик культураны улам хөгжүдериин улуг илдилг болуру чугаажок. Бистин областын ажылчы чоннары бо чээшкенин бижидил-гезинге бүгү совет кижилер-биле бир дөмөй илдепкейлиг кыжип, бистин чуртка коммунисттик нийтиледди тур-гузарынын чаагай херээнге боттары-нын улуг салышкынын салырлар.

Чангыс-даа кижиле бүрүз чаа чээшкенин облигациялары чок тур-баалынар!

А. МУРАВЬЕВ,
Областын сан килдизинин эрге-лекчизинин оралакчызы.

Кировоград область. Күзүн чажып тараан көктараанын кезилдеси эгелзэн.

Чурукта: Аджаковский районун Киров аттыг колхозунун ферма чанында № 1 участка мал чөмчөгө тараан көктарааны кезип турары.

Чуруу. Г. Верушкини.

СЭТА-нын прессклишези.

Дүжүт ажаап алышкынынга ынчаар белеткенип болбас

Дүжүт ажаап алышкынынга көдөш ажил-агыйнын нарын машина техниказын өй-шаанда белеткери МТС-терин эң чугула сорулгазы бо-лур. Ындыг турбуже, Шагаан-Арыг МТС (директору эш Гордей) дүжүт ажаап алышкынынын машиналарын кончуг харысалга чок белеткеп турар.

МТС бо чылын комбайннарын болгаш молотилкаларын септелгезин май 20-ден эгелзедө-дө, бо хүнге чедир чангысты-даа бүрүн септеп албаан. МТС 9 комбайнын капи-тал септелгезе, 6 комбайнын анаа септелгезе кириер деп планнаан. Ам септелгенин хождуп турарынын чылдаганы болза, бир талазында септелгенин организастыг эвес чору-дуп, күш-ажылды четпес организас-тап турарында, ийи талазында сеп-телгезе кирер чугула кезектерин чок болуп турарында.

1952 чылда тараа кезип турган шөлдерде чамдык комбайннарын, молотилкаларын амдыгаа чедир МТС-те эккелбээн, чижээ, Чаатыда

Киров аттыг колхозтун тараа ша-нында «Сталинец-6» деп 2 ком-байн, Ийи-Талда Жданов аттыг колхозтун Сенекте тараа шөлүндө «Коммунар» деп бир комбайн, Хай-раканда Мичурин аттыг колхозтун Баян-Колда тараа шөлүндө «МК-1100» деп бир молотилка бар. Тор-галында «Свобода труда» колхозта бир комбайн 1952 чылдын тараазын кезип турар.

Ол бүгү машиналарын бөлүп, та-раа ажаап алышкынынга белен болдурар талазы-биле улуг механик эш Грудинин, көдөш ажил-агый ма-шиналарынын механиги эш Балчы-оол кандыг-даа хемчеглер албайн турар. Дүжүт ажаап алышкынын хүн-бүрү чоокшулап олурар. Бир эвес МТС-тин дирекциязы дарый боттуп хемчеглер албас болза, ажаап алышкынынга белеткел чок кирип, дүжүттү эң кыска хуусаада чидирг чок ажаап алырынга улуг шалтык ужураштырыры чалаш чок апаарын билзе чогуур.

М. БЮРБЮ.

Тарааны ажаар болгаш камгалаар

Барынь-Хемчик районун Аксы-Барлык сумда «Ленин оруу» кол-хозтун № 2 хову бригадасы (брига-дир Х. Дамба) тараанын сугга-рылазын болгаш камгаланын чор-уттайн турар. Бригаданын апрель 14-тен эгелеп эрте тараан 190 га кы-зылтазы баштайгы үеде кончуг эки үнүп турган болза, сөөлү үеде суг-га-биле хандыраанындан кончуг сускап, үнүштү өзүлдөзү болуп эгелзэн. Бригадада кижиле күжү-даа, суг-даа четчир, бир эвес чогуур өй-үндө сугтарган болза, чаагай үнүштүг болуру чугаажок тараа турган.

Тарааны чазын чажып тарып каан соонда ынаар сагыш салбайн бар-ганындан колхозчу өргөлериин ма-лы дүн-хүн чок чула отып, чаза басып туруп берген. Чүл дизе, кол-

хозчулар Чымба, Кан-оол. Сүрүн оларнын малдары үргүлчү ол та-раада турар. Ол кижилер боттары-нын малын тараадан чайладыр ду-гайында хемчег албайн турары окта болбас.

Бригадир эш Дамба тараанын чай-гы ажаалгазын шуут каггаш, кол-хоз төвүндө 30 километр хире ырак Эрги-Барлык сумуже көжүп чоруй барган. Бригаданын кезжигүнери бажыннарында анаа олуруп турар.

Бир эвес дарый шийтирлгил хем-чег албас болза, нийтинин күжү-биле тарып каан хайыран тараадан дүжүт албайн баарынын айылы чайлаш чок апарган деп чүвени кол-хоз баштаар чери канчаар көрүп ту-рар ирги?

С. ОДУИ-ООЛ.

КОЛХОЗ ТУДУУ

Бо чылдың тудуг планын күүседи дээш

Чөөн-Хемчик районун Чыргакы сумда «Коммунизмче орук» колхоз-тун тудуг бригаданын кезжигүн-нери 1953 чылдын тудуг планын хуусаазынын бетинде күүседи дээш эрестиг ажилдап турарлар.

1953 чылдын тудуунга 1600 кубо-метр тудуг ыяжын белеткээр тур-гаш, 1616 кубометри белеткээр. Дилдиге херек 360 кубометр ыя-жы белеткээр болгаш оон дилдинген 15.000 манзын колхоз төвүндө ал-ган. Черде дилген материал ам-даа хөй. Тудуг материалдарын сөөр-түрүнө аяг транспортун эки ажилдап турар. Ыяшты 30 тергелгит аяг-агыл ургүлчү сөөртүп турар. Сөөртүкчүлери иштинде эштер С. Доржу, Санчыл, Г. Доржу олар шалыпкын ажилдап, ажил норма-зын 120—130 хуу күүседип турарлар.

Аныяк дилгилер Седя, Мыяк-оол, Кертик-оол, Белек-оол, Дажы-Доржу олар ыяш дилеринин норма-зын 150—200 хуу чедир күүседи, мурнакчылар болуп турарлар.

Колхоз 1953 чылда 17 чуртталга бажыннарын тудар тургаш, ам 9-ту тудуп алган, ол ышкаш урулгар яслизинин, электростанциязын тудуун бүрүн дооскан. Колхозчу бы-заччыларын иштинде Кодур-оол, Адаастай, Хокпадай ышкаш ажил нормазын хүн бүрү 150 хуу чедир күүседип турар мурнакчылар бар.

Ам арткан 8 чуртталга бажын-нарын болгаш мал кажаларын тудуун сентябрь 1-нин бетинде доо-зар дээш тудугчуларын иштинде социалисттик чарыш калбарып турар.

М. ООЛЧУКАЙ.

Тудуг материалдарынын белеткели

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тожу района «Май бири» колхоз тудуг талазы-биле мурнакчы болуп келген. Тудуг бригадасында күш-ажыл-дын организастыг чуруму эки тур-густунган: белеткелчилер, дилгил-лер, бызаччылар болгаш нарын ча-заныкчылар—мындыг аягы-агы бөл-лүктөр кылдыр үстүп алган, аразын-да социалисттик чарышын керээл-лиг ажилдап турар.

Белеткелдин бөлүү ыяшты кезер, тудуг участогунга салдадып эккээр, ону сомнап чонаар хүлээлгелгит.

Ында 20 кижиле бар, удуртукчузу эш Балдан. Июньнун чүгдө баштайгы чартында безин олар 14 бажын-нарга хергелээр тудуг ыяжын белет-кээр, ол ышкаш 515 чудуктарын сомнап чоңганнар.

Ында агитхуудус бар, ол неделя санында көрүштүг үнүп, беседалар, солун номчулгалары доктаамал бо-луп турар. Социалисттик чарышта алдынган хүлээлгелерин күүселе-зин хүн-бүрү көрүп, түнелин чеди хонгаш-ла үндүрүп турар.

В. УЗЕК.

Ажылдың темпизин дүргедер

Улут-Хем районун Шагаан-Арыг сумда «Партиянын XIX съезди» колхозта тудуг ажылынын темпизин оожум чоруп турар. Колхозтун тудуг планында бо чылын 1600 кубометр тудуг ыяжын белеткээр, чуртталга-нын 18 чаа бажыннарын тудар, 14 бажынны септээр, бир урулгар яслизин, 1 клубту, малдын кышкы, чайгы 18 кажаларын тудар, 5000 туйууну бүдүрүп деп айткан.

Ам чылын бир дугаар чартын эрттип турда, бо планын күүсети-нип турарын ап көөргө, 4 чуртталга бажыннын ханазын дооскан, 2 ба-жынны ажилдагала кийрген, улуг, сиче 2 мал кажаларын, чайлагал-ла малчыннар чурттаар 4 бөдүн бажыннарын, сүт-бараан фермазы-нын складын туткан болгаш 30 кубометр манзаны дилген, 1700 кубо-

метр ыяшты тайгада кезип белет-кээр.

Моон ап көөргө, планда көрдүнгөн тудуларын тудуу орту-даа четпээр-дир. Тудуг бригадасында 70 кижини, 21 аягтарын, 10 тергелерин, 1 авто-машинаны быжылгаан. Ол хире улуг күштү бригаданын бригадирин эш Анай-оол эки организастап шы-даваан болгаш күш-ажылдын сагыл-га-чурумун бедир талазы-биле бот-тук хемчеглер албаанындан тудуг мынчаар хождуп турар. Колхоз баштаар черинин, оон даргазы эш Арандодун тудуг ажылынга удур-тулгазы болгаш контролю кончуг четпес. Бир эвес бо темпиз-биле ажилдаар болза, тудуг планын кан-чап-даа күүседип шыдаас.

С. ЛОДАЙ.

Колхоз суурунда ишчилер

Барынь-Хемчик районда Вороши-лов аттыг көдөш ажил-агый артели-нин бо чылгы бүдүрүлгө планында чуртталганын 25 бажыннарын база колхозтун клубун болгаш урулгар яслизин тудуп алыры көрдүнгөн. Ол чик эвес сорулганын шеверин бот-тандырынын эш Сотпанын тудуг бригадасы күзөлдүн-биле хүлээп ал-гаш, тудунгур ажилдап кирген тур-ган.

Кызымак күш-ажылдын болгаш

организастыг удуртулганын түнел-динде 13 чуртталга бажыннары бол-гаш чаа яслинин тудуу бүрүн доо-зулган.

Ажылынга кызымак, мергежилин улам бедидип турар Данзын-оол, Бурбужай, Саракай, Люндон ыш-каш күш-ажылга организаторлар бригадада хөй. Ажылдын темпизин, шынары улам экижип турар.

Х. КАРА-ООЛ.

Совет хамаатыларынын эргелерин ыдыкты-биле камгалаар

Коммунисттик партиянын XIX съез-дин коммунизм тургузуушкунун улуг программасы-биле партияны болгаш совет улусту чепселзэн. Бистин чуртувуска коммунисттик ний-тиледди тудуп тургузарынын кол чепсээ болза, Совет социалисттик күрүне болур. Совет күрүнени улам быжылгаары, күрүне аппаратадан улам болбаазырангайдыр, оон бүгү адырларынын ажылын экижи-дир—Коммунисттик партиянын, Со-вет күрүненин эң чугула сорулгала-рынын бирээзи.

Эрге болгаш хоойлулар айтыры-лары болза, күрүне айтырылгала-ры-биле үзүлбөс харылаалыг деп чүве билдингир. Социалисттик хоойлулар болза, совет күрүнени быжылгаары-нын херээнге-бараан болуп, Комму-нисттик партиянын болгаш Совет ча-зактын политиказын амдыралга чорударынын чепсээ, эрге болгаш со-вет хамаатыларынын сонургалын камгалаан хоойлуну камгалаарынын чепсээ болур.

Капиталисттик чурттарда буржуа-зын бодунун тургузуп алган хоой-луларынын дузаны-биле ачаа эгит-болгаш таарымчалыг корум-чурум-ну быжылдып, мөлчүгдөлдөн болгаш дарлаалдык корум-чурумун хоойлу-жудуп турар. Бодунун тергилдери-нин камгалавышаан буржуазия эргежөк чугула апарган таварылгаларда бур-жуаз корум-чурумнарын «демо-краттык» көргүзүп дээш нүгүлчү аргаларын ажилдап, бодунун-на тургузуп алган «хоойлуларын» үрөп, ырады октап турар.

П. КУДРЯВЦЕВ,

ССРЭ-нин юстиция министринин оралакчызы

Буржуазия «амы-боттук хостуу» джигр чүүлдерин дептай басып каан. Амгы буржуазия нийтиледде амы-боттун эргелери чүгдө капитал-дыг кижилерге хамааржыр, а өске бүгү хамаатылар чүгдө мөлчүгдөлдө тааржыр чиг кижиле материал кыл-дыр санатынын турар деп эш Сталин айтып турар.

Совет социалисттик нийтиледде нийтилед бүдүрүлгезинин эңс со-рулгазы болза кижиле, оон хергел-дери болур. Улустун чаагай чоруу-нун дугайында сагыш салышкынын болза Коммунисттик партияга болгаш Совет күрүнеге хоойлу болур. Чогу-на социалисттик нийтилед амы-боттун эзулук чечектелишкенин хандырып, амы-боттун эрге-ажыктарын камга-лаарынын карачангыс быжыг мага-дылалын берип турар.

Совет күрүнде бүгү хоойлулар улустун эрге-ажыктары-биле тудуш-как болгаш оон тура-соруун илере-дип турарлар. Бисте эзулук хоойлу-лап туруп турар болгаш хамааты-ларын эргелеринин долу боттанчыл-газы боттук магадылалынын турар.

Совет социалисттик хоойлулардын быжыг үндөзүнүн ССРЭ-нин Конституциязы доктаадып турар. Ол ССРЭ-нин хамаатыларынын улуг эргелери — ажилдаарында, дыш-тарында, өөрениринге, кыраанда, аараан болгаш ажилдаар аргазын чидирген таварылгада материалдыг хандырылга алыр эргелерин хоойлу эзуугаар быжылгап турар. Бистин

Конституциявыс ССРЭ-нин хамаа-тыларынга сөстүн, парлаганын хосту-ун, хуралдарын, митингилерин, кудумчуга чыскааларынын болгаш демонстрация кылырынын хостуун, хамаатыларынын амы-хуу өнүгүзүнү эргезин камгалап, хамаатыларынын амы-бодунга дээп болбазын, олар-нын чуртталга черинге дээп болба-зын болгаш чагаа харылзааларынын чажыдын хандырып берип турар.

Бо бүгү эргелер болгаш хосталга-лар болза, социализмдин улуг чаа-лап алышкынын, совет социалисттик демократиянын, Коммунисттик пар-тиянын болгаш Совет күрүненин улустун чаагайдылганынын ду-гайында ханы сагыш салышкынын чырык илерели болур.

Совет нийтиледдин маргыш чок хоойлузу болза, бүгү хамаатылар-нын, оларнын раса болгаш нацио-нал ылгалы, нийтиледде ажилдап турар байдалы хамаан чокка ден эргези болур. Социалисттик хоойлу бистин чуртувуста чурттап турар бү-гү нацияларын болгаш улустарын ден эргезин быжылдып, камгалавы-шаан, улустарын эл-найыралын, совет нийтиледдин мораль-политик-тиг чангыс-эвин быжылдарына оон-биле дузалап турар.

Совет хоойлуну шынгы сагыры болза, эрге-чагырганын болгаш кү-рүне эргелеринин бүгү органны-нын ажил-чорудулганынын үндө-зинде туруп турар социалисттик кү-рүне тургузуунун эң чугула прин-ципи болур. Ол чорук ССРЭ-нин Конституциязында бижитинген олар-нын дендеш дивес эргелерин бол-гаш хосталгаларынын долу болгаш

боттук боттанылганын бүгү совет кижилерге хандырып берип турар.

Совет хамаатыларынын эргелерин улустун амдыралчы эрге-ажыкта-рынга харылап турар политиказын Совет чазак хажык чокка чорудуп, ыдыктыг камгалап турар. Совет кижиле бүрүз оон эргелери болгаш чаа-гай байдалы хоойлу-биле ынанштыг камгалатынын деп чүвени бил-геш төлөптүг болгаш бүзүрелдиг ажилдап туруп болур.

Совет күрүнде социалисттик хоой-лулаады үрээр арганы кымга-даа бербээн, совет кижилерин эргеле-ринче халдаарын, дүрүм чок үүлгө-дилерин болгаш туразында аажы-лаар чорукту, эрге-чагырганы тура-зында ажилдаар болгаш бодунун албанынын эрге-дужаалын шын эвес ажилдаар чорукту кымга-даа чөп-шээрвейин турар.

Ынчаарга күрүне аппаратазын чамдык ажилдакчылары совет кижилерин эргелерин тооп көрбөс, хамаатыларын хоойлуларга кам-галатырган эрге-ажыктарын дорам-чылдап бастыр, оожургалдыг болгаш бүзүрелдиг ажилдаар арганы олар-га бербес болза, — ол ажилдакчы-лар оларнын арын-нууру болгаш ал-бан-дужаалы хамаан чокка буруу шалтырлар болгаш кезетирлер. Моон чижээ болза, бөлүк эмчилерге — совет эртемнин көсүк ажилдак-чыларынга удур провокастыг херек-ти дөгөп, совет хоойлуларын каржы-зы-биле үрээринин оруунче кирген турган мурнунда күрүненин айылы чок чорунун Министествозунун дужаалдыг кижилеринин кеземченин харысалганын киргени болур.

Хамаатыларын дээп болбас эргелеринче дорамчылаашкынын чорук ышкаш ындыг бужар-бак болушкуннар советтик нийти-лелге болгаш күрүне тургузуунга канчап-даа таарышпас.

Бистин чуртувуста социализмдин нийтилединин ужу-дүзүзүн, ол нийтилединин ажылчы чоннарга бер-гени улуг эргелерин болгаш хостал-галарын совет улус бо хире ханы медресе билип турар амгы үеде со-циалисттик хоойлулаады сагырынын талазы-биле онза кичээгенин болгаш негелделгит болур чорук эргежөк чугула.

Социалисттик хоойлулаады быжы-дары болгаш совет хамаатылары-нын эргелерин камгалаары — Совет күрүнени улам-на хөгжүдериин болгаш быжылдарынын чугула сууру.

Совет кижилерин хергелелдеринге кичээгелгит болурунче бистин партия болгаш совет кадрларыныс-ты Коммунисттик партия биле Совет күрүне өөрдип турар болгаш совет кижиле бүрүзүн эргелерин, амды-ралын, кадын, хосталгаларын, ал-дарын болгаш төлөптүг чоруун кам-галаарыныч уланган хоойлуларын ылап болгаш чайгылыш чок күүс-едирип күрүне аппаратазын бүгү ажилдакчыларындан негеп турар.

Бистин чуртувуста дужаалдыг кижилерин болгаш хамаатыларын хөй нуруузу совет хоойлуларын ыдыкты-биле сагып, боттарынын хүлээлгелерин ак-сеткилдиз-биле күүседип турарлар. Ынчалзажок хоойлуларын үрээринин таварылга-лары бюрократизмдин болгаш үрүс-савыр чоруктарын илередишкени-нери болгаш эргит нийтиледдин өске-даа хоралыг артышкынына бис-тин амдыралыныс ам-даа бар болуп турар. Советтик күрүне аппа-ралында ындыг байдалдар туруп болбас.

Совет аппараттын ажилдакчыла-ры күрүнеге, улуска бүзүрел-биле болгаш шын сеткил-биле бараан болур, социалисттик хоойлулаады үр-гүлчү неперлерин болгаш шынгы

сагыр, совет кижилерин эргеле-рин кандыг-даа халдаашкыннардан серемчилдиг камгалаар хүлээл-гелгит.

Совет хоойлуларын камгалаары-че туржур болгаш оларын чынгы сагырынын үлөгөржизи болур хүлээлгелгит ителгенин, прокуратура-нын болгаш шүүгү органнынын ажил-чорудулганында хоойлулар-нын хенжиг-даа үрээшкенин тур-бас ужурулг.

Ынчалза-даа, шүүгү органны-нын ажылынын практикасында ха-маатыларын эргелерин үрей бээр-ин чамдык таварылгалары ам-даа бар. Шоолуг эвес үүлгелгит ужурун-да хамаатыларын бадыткал чокка шүүгүге шилдигеринин фактыла-ры Гүзүн ССРЭ-нин чамдык район-нарынга, колхозчулардан дүрүм чок тырттышкынар чырынын бол-гаш хоорай чурттакчыларынын чуртталга эргелерин кызып-кызы-гаарларынын таварылгалары Ук-раина ССРЭ-нин элзэн хөй районна-рында, күш-ажылдыг херектерин (ажылга катап киреринин, ажил-чы, албан-хаакчытарга аязы-бүрү төлөвирлер тылысынын дугайында болгаш оон-даа өске) шын эвес шийтирлээшкенин РСФСР-нин чамдык областтарында бар тургула-нын ССРЭ-нин Юстиция Министе-рствоzun сөөл

КОЛХОЗЧУ ИРЕЙ

С. САРЫГ-ООЛ

Аттыг-чарлыг, уран, мерген чогаалчы эвес,
Анаа-ла-бир айттар ажаар колхозчу ирей
Ырак, чокку уелерни сактыгылап,
Ырлай аарак тоолдаан ышкаш хөөрөп олур:

Авыас хоп, карангы дүн, хөртүктүг кыш,
Амдырал чуртталганын оруун боогдаан,
Дээди шын, эки сеткил, чечектиг чай
Дээрде булут ажыдында түмбей чораан;

Одагалыг дүжүметтин шыны балаан
Чөрүү каржы шаажызынга балыглатым.
Оргумчулуг ламаларнын угаан дуглаан
«Иерээл номнал» хөрүмүнге балартатым.

Ужур, ёзу тамызынга кинчилеткеш,
човулангы ажын көргөн мээң чүрээм
Уян, муңгак килең ырын чогааткаштың
Чонга сөглөп, хомудалды ырлап чорду.

Идер-чалы оолдун, кыстың чугаа-сооду:
Ленинин, Сталиннин көргөн, билген—
Олардан-на өөрөнүп эгелзенир
Оран чуртка омак ырлар динмителген.

Улуска ынак угааннарнын хөрелдери
Чолдун оруун бертер өттүр чырыттышаар,
Урдунмастан човуладан бисти хостап,
Чонну бо хүн бедик артта баштап келди.

Аас-кежин, хосталганы биске шаанаан
Адаларнын—мергеннерин ачызында
Кырган бодум айтка муңгаш челиптер мен
Хырлаган чүг катап үнгөн эзир дег мен.

Хову шөлдөр өктөргөй байлаан мактап,
Хоорай, суурлар чөлзөштөгөн чырын мактап,
Оран чуртка ынакшылым чонга сөглөп,
Омак, хостуг чоргааралды ырлап чор мен.

Ажык-кончаа, базымчаны сула салып
Ам-даа кезек мангысталип чурттаар бодаан
Дайнызырак дайыннарны базар күчү —
Тайбын тугу Совет чуртум ырлап чор мен.

Кырган бодум база катап чалыткандым,
Кырган ижим халас барбас кечимин болду.
Ишчи күзөл, ынак сеткил хайымнаткан
Ленинин, Сталинни ырлап чор мен.

Нөрүңчүлөрн мегелеп болбас

Бо чылдын июнь 12 чүве, облас-
тын национал театрынын артистери
келген, Афиногеновун чогаатканы
«Машенька» деп солун шин үндүр-
дзени Элегестин шахтерларынга,
Бай-Булуңун колхозчу ишчиле-
ринге ол-ла шақтың иштинде кон-
тук дүргөн тарай берген.

Элегес-Аксинда хөмүр даш шах-
тазы чүгүлө Кызыл хоорайны эвес,
областың чамдык районнарын, бу-
дүрүлгө черлерин одалга-биле хан-
дырып турар кол бүдүрүлгө кылдыр
ажылын эде тургузуп шыдаан. Ын-
чаарга мында «Бай-Булуң» колхоз бо-
чылдың хову аялынын талазы-би-
ле чүгүлө Кызыл районда эвес, облас-
та безин муракчыга демделеткен
болгай. Чаа калбарып эгелзени Эле-
ес-Аксин суурда эге болгаш яеди-
чыл школалары база бар.

Область театрынын үнүүшкүнүг
артистери моон мурунда ол суурун
оюп эрттип турганын суурун чурт-
такчылары, шахтерлар болгаш кол-
хозчулар хомудуп турган. Ам ку-

думчуларда чарлардар көргөш, үр-
манатынган сонугургалы хайныгып,
артистер-келгенин дугайында дин-
надылар шахтанын участоктарына,
тудугда бызачыларга, шөлдөр-
де төраажыларга болгаш малчын-
нарга кончуг дүргөн калбарган.

Чарларда бижитингени шининиң
егелзери кезекчинин 8 шак 30 ми-
нута турган. Көрүкчүлөр айткан
шагындыан ырактар эрте чыгып кел-
ген, кичи болган-на билетти кайда
салып тур деп бот-боттарындан ай-
тырышкан тургулаар мындыг.

Клубтун чанынга ынчаарда кичи
200 ырак ажып турган. Автобусте
артисттерин херекселдерин кирип
турганын чыгылганнар айын тип-
пайн, эпчоксунчуг көрүп турганнар.
Чүү болганын сонугураа байдал-
ды улустун аразындан бир киж:

—Кайнаар баарыңар ол?—деп бе-
дик ун-биле айттыр. Автобусте
сонгазындан салаазында папирас
кызыдып алган херээжен кичи көс-
түп келгеш:

—Бистер 500 ажыг кичи чыг-
ган нерге ойнаар улус бис, мында
көрүкчүлөр эвээш-тир... ам эртен
185 километр эрттер журулуг бис,
ычангаш маанай минута-даа ишти-
нде саадаар аргажок—деп мындыг.

—Чүгө чарлар асканы ол? Бисти
кыжырааны ол бе? Хуузуңда сел-
гүселеп чораан улус чүве бе?—
деп-ле чугаалаан анаа турганнарнын
өртүзүндө улажып чоруп берген.

Чангыс минутта-даа доктаавас
дээр артисттерин автобузу клуб-
тан чоруткаш, мында чайнаанын ча-
нынга дык-ла үр болган, элзэн
орайтай берген хиреде артистер ыр-
шоорлуг чорупканнар. Чыгылган чон
«Машеньканын» орунга «Максим-
ка» деп кино көргөн.

Чоннун мурунга бараан болур
хүлээлгенин ынчаар хандырып бол-
бас. Ынчаарда ол бөдүктүн удур-
тукчузу эш Егоров чораан джигр
чүве.

А. МЮНЮ,
А. МААДЫР-ООЛ.

Малдын сүт продукциязын чөп ажыглаар

Барын-Хемчик районун Аксы-
Барлык сумуда «Ленин оруу» кол-
хозтун сүт-бараан фермазынын
ажылдакчылары малдын сүт про-
дуктузун шын эвес ажыглап турар.
Чүл дие, машинага тирткан сүтү
ажыткаш, ааржызын алыр дугайында
баштаар чериниң айтышынын
турбуже, ферманын саанчылары
Х. Долзаа, Чап-Долума олар тирт-
кан сүтү боттарынын өлгөрине ча-
жырып хойитпактап алгылаан, ол

хойтпаан дүн ортузу хиреде бүдү-
тип ижиң, арагалап турарлар. Чи-
жээ, май 22-нч хүнүнде 10 литр
араганы тип алгаш, боттары ижиң,
намдызын төрелдеринге берген
чүлү бар.

Малдын бүгү продуктузун бичи-
лаа өскээр ажыглавас, харын ону
арбадылар сайзырадып кылыр бол-
гаш чөп ажыглаар ужурулуг. Сүтү
саржаг кылып күрүнө планын күү-
седир болгаш яныз-бүрү ак чөм кыл-

гаш, ниитиниң чөмөнилгезинге
ажыглаар, тирткан сүтү бызаалар-
га бээр ужурулуг турда-ла, ынчаар
арагалаарыга ажыглай бээр чорук
окта болбас. Колхоз баштаар че-
ден болгаш ферма эргелекчизинден
контрольду күштелдирип, ферманын
сүт саалазынын, оон ажыгдалынын
учкун шынгы тургузары негетин-
ип турар.

Х. СААЯ.

16 бөрү оолдарын өлүргөннөр

Сүт-Хөл районун Бора-Тайга
сумузуңда «Сталинчы оруу» кол-
хозтун мал кадарчылары малдын
хоралыг дайыны бөрү-биле демис-
селди күштелдирип турар.

Чыгыс кадарчылары эштер Ла-
мажап, Биликпен, Солун-оол олар
бөрүнүн 6 оолдарын, хой кадарчы-
лары Дамба, Баска 4-гү база хоо-

чун аңчы эш Кончук 6-ны — шупту
16 бөрү оолдарын үнгүргөндөн казып
өлүргөннөр.

О. ИДЕИ-ООЛ.

Прокуратура органны болза,
хоойлуларын ылап күсүлдзени дээр
хайгааралды күштелдирери, олар-
нын эргелеринче калдыг-даа хал-
даашкындардан совет хамаатылары
идеякеллиг камгалаан турары
чугула. Бо херекке бистин болчукчу-
ларыстың ролон болгаш ужу-
дузанын көдүрзе чогуур.

Хоойлуңуң ёзу-барымдалаан не-
гелделерин кайы хамаан чок көөрү-
нүн хензиг-даа үнүп келиншикин
шиитпирлиг хай дээр херек, чүгө
дизе, ол чорук совет социалистиг
хоойлуңуң үндзениннин дурулду-
ларынын чажыртыңчак оралда-
шышынын болур. Хоойлуларын
кым-даа, калдыг-даа байдал-биле
үрээр чоруктарынын илердишкенин-
рин эскербейн эрттирп болбас. Ша-
кындыг калдык эвес болушканынын
дидим болгаш ажы-биле илереди-
рин, хоойлу болза, бүгү кижилерге
бир дөмөй деп чүвени билдишаан,
оларны шынгы кезедиринче комму-
нисттик партия болгаш Совет күрүнө
өөредип турар. Моон-биле чөргөш-
тир социалистиг хоойлуңуң калды-
даа үрээшкенин бистин дайзын-
нарывыс Совет күрүнө хоралыг
кылдыр ажыглап ап турар деп чүве-
ни билер херек.

Хамаатыларын эргелерин кам-
галаарынын болгаш социали-
стиг хоойлуңу сагырынын херзине
чугула роль чер-черин Советтерин-
ге хамааржы. СССР-ниң Конститу-
циязын ёзугаар ажылыч чоннарнын
депутаттарынын чер-чер Советтери
күрүненин корум-чурумун камгала-
арын, хоойлуларны сагырын бол-
гаш хамаатыларын эргелерин кам-
галаарын хандырып турарлар.

Ындыг турбуже чер-чер Советте-
ринин куускомнарнын ажылынын
практиказында хоойлуларын үрөп
турарынын, хамаатыларын эргеле-
рин кызып-кыярынын, оларнын

хоойлу ёзугаар негелделеринге бол-
гаш дилелдеринге кичээнгелиг эвес
чоруктарын таварылгалары бар бо-
луп турар. Чамдык куусеки коми-
теттер хамаатыларга хоойлу-биле
көрдүмүн хүлээлгелерин азы
херек чок кызыгаарлаашкындар-биле
хамаатыларын чуртталгазынга
кызылшыкынын тургузуп турар
шын эвес шийтпирлерин болгаш ай-
тышыкынын үндүрүп турарлар.

Чижээлээрге, чоокта чаа бо ду-
гайын «Известияны» медээлзени
ышкаш Саратов обласка чүгүлө
сөөлгү үеин иштинде совет хоой-
луларга чөрүштүр хүлээп алдыган
60 ажыг шийтпирлерге область про-
куратуразы удурланышкын кыл-
ган. Ынды таварылгалар өске-даа
областарда бар.

Социалистиг хоойлуңу хандыра-
рын болгаш хамаатыларын эрге-
лерин камгалаарынын айтырыллары
ажылыч чоннарнын депутаттарынын
чер-чер Советтеринин кичээнгелин
төвүнге үргүлчү турары чугула.
Советтер болза, совет албан черле-
ринге болгаш организацияларга
хоойлуларын күсүлдзени үргүлчү
хынаар, ол херекче депутаттарын
болгаш хой-ниити активтерин ки-
риштиреринче хандыраар, ажылыч
чоннарнын негелде хомудалдарынга
топтук болгаш диннангыр болур
ужурулуг.

Совет ниитилел болгаш күрүнө
тургузуунун быжыканынын, чонуну
чаагай байдалынын болгаш культу-
ралыг деннелин берээнинин, ха-
маатыларын медерелдинин өске-
ниин, хой-ниити хүлээлгелерин күү-
седиринче оларнын ак-сеткилди чо-
руунун түннелинде бистин күрүнө-
висте хоойлу сагыр чорук болгаш
эргениң корум-чуруму быжыкан, а
ол ышкаш кем-буруу үлгедилгези
эвээжзени.

Күрүнөге улуг айымдыг эвес

кем-буруу үлгеткен база ак-сеткил-
дик күш-ажылыч амыдыралче дедир
эглип келир, ниитилелдин ажык-
тыг кечигүннери болуп болурун
күш-ажылы ак-сеткилди көөрү-би-
де көргүскөн кижилерни хоругдал
черлеринге моон сонгаар тудары
мындыг байдалдарда чугула эвес
деп СССР-ниң Дээди Соудинин
Президиуму санаан. Чамдык эрге-
дужаалдын, ажыл-агыйын, амыды-
ралдын болгаш өске-даа биче ай-
ымдыг кем-буруулар дээр кеземче
харысчалганын эрге-чагырганын
болгаш чурумун хемчеглерин-биле
солурун, а ол ышкаш чамдык
кем-буруулар дээр кеземче харыс-
салганын чымчадырын көргөш,
совет кеземче хоойлуңуң эде
көөрүнүң эргежок чугулазынын ду-
гайында «Келдерел дугайында»
СССР-ниң Дээди Соудинин Прези-
диумунун 1953 чылдын март 27-деги
Чарлында база чугаалап турар.
Кеземче хоойлуңуңуң эде көрүлдзени
социалистиг эрге ёзу-чуруму бол-
гаш совет хамаатыларын эргеле-
ринин дендиз дивизин улам-на бы-
жыдар.

Чорутулган келдерел-биле хол-
баштыр ажылыч чоннарнын депу-
таттарынын Советтеринин кууском-
нары хоругдал черлеринден хостат-
кан кижилерни ажылга кириреринче,
ак-сеткилди күш-ажылыч ажыл-чо-
рудулга дүргөн эл кириреринче,
бистин ниитилелистин ажыктыг
кежигүннери болурунче оларга дуза-
ларынын эргежок чугула бүгү хем-
чеглерин алыр ужурулуг.

Совет социалистиг хоойлуңу дээр
болбас. Бистин амыдыралыстың
бүгү адырларынга оларны шынгы
сагыры, бистин чуртувуска комму-
нистг ниитилелди тулуп тургузары-
нын кол чөпсө—совет күрүнени
улам-на быжыдарынын эргежок чу-
гула негелдзени болур.

Япониянын ажылчы чоннары
боттарынын эргелери дээр демиселде

Улут сан-хөө болгаш улутпур ка-
питалынга дайын турар Иосиданын
япон казаа армияны, шериг-далай
флотун болгаш шериг-агаар күш-
терин күженишкенин катап тургу-
зуп турар. «Национал бюджеттин 70
хуузу дортту-биле азы бүдүү-даа
шериг хергелелдеринге чарыгдатты-
нып турар» деп япон делегат Кад-
зуо Кавамура 1952 чылдын июльда
Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлели-
ниң онза сессиязынга чугаалаан.
Милитаризациянын политиказын ка-
дыг дарлаада болгаш хоозураалда
таваржып турар япон улус чүктээр
ужурга таваржып турар. Япония-
нын монополиястери эндере чөпсөк
бүдүрүп үндүрүшкүнүңе байып
турда, чуртун ажылыч чон масса-
лары улам-на хоозурап турар.

Чүгүлө сөөлгү үеин дүргүзүндө
аыш-чөмнүң кол культуразы болур
риске, ногага болгаш элзэн хой
үлөтпур барааннарынга өртөктөр
20—30 хуу өскенин чугаалаарга-ла
четир. Эрткен чылдын төңүзүндө
бээр бажын хөлзези болгаш чер
хөлзези 20—50 хуу чедир бедзэн.
Импералисттерин Кореяга агрес-
сий дайынын эгелзенинден бээр өр-
төктөр ортумаа-биле бүдүн чартык
катап бедзэн. Япон радионуң медээ-
зин ёзугаар алырга, үндүрүлгө дай-
ын мурундаазындан 10 катап улгат-
кан. Ол түннелинде ажылычтарынын
боттук ажыл төлевирин ам дайын
мурундагы уеде турганынын чарты-
нындан эвээш болуп турар.
Бүдүрүлгөлөр ээлери максималдыг
кончааларны сүргөш, ажылчы чо-
нарны дарлаарын күштелдирип тур-
ар. Ажыл хүнүн чер болганда-ла
12—14 шак чедирген.

Япон улустун аар-берге байдалы
чуртталга черлеринин кризис-биле
улам ханылап турар. Миллион-мил-
лион кижилер чер бажынарга,
дайын сөөлүндө артып калган бом-
бадан камгалаан черлерге, көвү-
рүлгө адаанга сыңмарлажып ча-
лактаныр ужурга таварышкан ийке-
ле, азы ажык дээр адаанга чурттаар
ужурга таварышкан. «Асахи» солун-
нун чоокта чаа бижээни болза, Япо-
нияда 3.300 муң бажын чедилсез
болуп турар. Тудушкунуң чоруп
турарынын темпизин-биле алырга,
чуртталга кризисин узуткаарынга
хой он чылдар хергелетинип турар.

Япониянын көдээ сууру оон дээр-
редээр чүве чок болуп турар. Күш-
биле чер хавырылдызы, көдээ ажы-
агый продукциязынын күш-четинмес
албадалдыг үндүрүп болгаш хоозу-
раалдыг үндүрүлгө тараачыннарын
эң-не түргөй байдалга чедирген.

Помещик-феодалдар тараачын ажыл-
агыйларны боттарынын аспаанче
кирип ап турарлар. Япониянын чер
болгаш ыяш ажыл-агый минис-
терствозунун аажок кызырган тус-
кай медээзин ёзугаар алырга, 1952
чылда Японияда биче черлиг тараа-
чын ажыл-агыйлыгыларын 35 хуузу
хоозураан болуп турар. Ам бо уеде
тараачыннарын 31 хуузу бодунун
чери чок болгаш помещиктерин
күлданышынында туруп турар.

Албадал ёзуу-биле болгаш эрге-
чагырларын калдыг-даа төле-
ври чокка тараачыннарын черин
америк шериглерге болгаш нацио-
нал айым чок чоруктук корузу
дээр коруустун шериг базаларын
кылдыр чер кылдыр хунаап ап турар.
«Асахи» солунун эрткен чылдын ме-
дээлзени болза, Иосиданын казаа-
ны америк шериглерге боодалга
кылдыр чер кылдыр база аэродром-
нар тударынга (22 дузаалар аэро-
дромнарын санавааска) берген чери-
ниң ниити шөлү 115.000 цию (цно-
0,99 га) болуп турар. Муң-муң та-
раачыннар боттарынын суурин ка-
гаш, таварылга болур ажыл дилеп,
чуртта тоял чоруп, ажыл чоктар-
нын канчаар-даа аажок хой армия-
зын улам көвүдөдүп турар. Капи-
талдын япон улусту үлөтп турары
ажылыч чоннарны политиктиг ка-
дыг дарлаа-биле үлөттинип турар.
Чуртун чачырыкчы бөлүктери эрт-
кен чылдын июльда парламентини
дамчытыр «үргедекчи ажыл-чору-
луга» деп адаар чорудулганын ду-
гайында хоойлуңу үндүргөн. Ол
хоойлу болза, улустун калдыг-даа
удурланышкынын, ажыл сокса-
дышынын нимчээшкенин күш-
биле базар, калдыг-даа демократтыг
партияны азы хой-ниити организа-
циязын, оларнын парлалга черлерин

хоругдаар болгаш үргездээр, кем
чок политиктиг болгаш хой-ниитини
удуртукчуларны кара-бажынга хо-
ругдаар эргени эрге-чагыргаларга
берип турар. Чуртта полицейжи
аажылаашкындар хайныгып турар
апарган. Калдыг-даа кадыг хемчег-
лер боттарынын амыдыралчы эрге-
лери дээр демиселден ойталаарын-
че ажылчы чоннары албадап шыда-
вазын сөөлгү уеде Японияга болган
болушкун көргүзүп турар. Чуртта
амгы уеде байдалдын характерлиг
чүлү болза, япон пролетариат-
тын бот-медерелин дүргөн
болгаш чайгылыш чок өзүлдзени, бо-
дунун экономиктиг байдалын эки-
жидери дээр, бодунун демократтыг
эргелери дээр, милитаризациянын
политиказынга болгаш импералист-
терин шериг япониянын кижиринге
авантюризмига удур ажылыч
чоннарын демиселин бүгү хевир-
леринин калбак өзүлдзени болуп ту-
рар.

Капиталдын дарлаады күштелди-
рип турарынга Япониянын ажылчы-
ныгы шийтпирлиг демисел-биле
харылап турар. Ол демиселде
ажыл соксадышынын шимчээш-
кин улуг калбарышынын болуп
турар. Эрткен чылдын сөөлгү айла-
рынын дүргүзүндө улуг ажыл сок-
садышынын электриг үлөтүрүлүп
ажылычтарынын национал эвилели
кылып эрттирилген. Ол эвилелде
110 муң ажыл ажылычтар кирип
турар. Ажыл төлевирин улгатыра-
ны негесишаан, электрик ажылчы-
нар тиелелгени чедип алганнар.
Япониянын коммунисттик партиязы-
нын төп удуртукчу органы ол ажыл
соксадышынын эндере чөпсөглө-
нишкениге удурланышкынын бол-
гаш тайбың база Япониянын хамаа-
рышпас чоруу дээр, ажылыччын-
нын болгаш тараачыннарын эрге-
лери дээр демиселдин илерээш-
киниң шимчээшкени кылдыр үнөлөп
көргөн.

Эрткен чылдын төңүзүндө Япо-
нияга хөмүр даш үлөтүрүлүп ажыл-
чынарын Национал эвилелинде
кирип турар 240 муң шахтерлар
ажыл соксатканнар. Ортумак бол-
гаш бичин шахталарын ажылыч-
нарын катыштырып турар 149 проф-
эвилелдери ноябрь 11-де шахтер-
ларын ажыл соксадышынын катыш-
кынаан ынчангаш ажыл сокса-
дышынын кпржикчилеринин
саны 270 муң кичи чедир өскөн.
Дажылгаш ажыл төлевирин бедир-
нин база күш-ажылдын байдалын
экижидерин негезинер.

Шахтерларын болгаш электрик-
терин үлөтүрүп өске-даа адырла-
рынын ажылычтары дөткөзенир.
Компартиянын кийгырын ёзугаар
чуртка ажыл соксадып тураларга
акша-хөргөнгин чыгылазын чо-
руткан. Эрге-чагыргалар «онза хем-
чеглер» дугайында дүрүм дээр ду-
румун ажылавышаан, ажыл сок-
садышынын полицейжи кадыг
хемчег-биле харылааннар. Ол ду-
румде ажыл соксадышынын 50
хонукта күш-биле базарын көрүп
турар база калдыг-даа ажыл сок-
садышынын тулуп хоругдаар эргени
политияга берип турар. «Дүрүмүң»
чөртчөн хөмүр даш үлөтүрүлүп
ажылычтарынын профэвилелинин
кежигүн бүрүзүн тулуп хоругда-
рын, а эрге-чагыргаларга удурла-
ганы дээр 3 чылдан бүгү назынын-
га чедир хуусаада кара-бажынга
хоругдаттарынын чарлаан турган.

Ол бүгү хемчеглер турза-даа,
Японияда америк болгаш англи ше-
риглерин шериг базаларынга бе-
зин 1952 чылдын декабрынын төн-
чүзүндө чаа ажыл соксадышынын
нары хып үнгөн. Ол ажыл сок-
садышынын болза, ажыл төлеви-
рин улгатыраан негезин ажылыч-
нарын тиелелгези болуп төнгөн.

Бо чылдын мартта ажыл сокса-
дышынын чаа күш-биле калбарып,
үш миллион ажыл кижилерин хаара
туткан. Баштай чүк чүдүрүкчүле-
ринин национал профэвилелинин 90
муң кечигүннери улуг ажыл сок-
садышынын кылган. Оон соонда 13
демир орук компанияларынын бот-
тук ажыл төлевирин бедирин не-
гезин ажылычтарынын ажыл сок-
садышынын эгелзени, а апрель 7-де
ажыл соксадышынын демисел-
лине 100 муң металлуртар катыш-
каннар.

Японияда ажылчы шимчээшкени

Чоннун негелдзени хандырбайн турар

Эрзян районун «Кызыл туң» кол-
хозтун бүгү колхозчулары 1953
чылдын солун чыгылазын кичи
күрүг чок чагыдып алганнар. Чон-
нун ол чагылазын район төвүндө
чедип алгаш, колхозчуларга тара-
дып бээр-биле тускай почтачыны

колхозта тургускан.
Ол почтачы бодунун хүлээлгезин
багай күсүдөп, чонун чагыткан
парлалгаларын ээлеринге чедирип
бербейн турар, ылангы колхозтун
ырак черлерде турар малчынары
боттарынын чагыткан солуннарын,

амгы уеде экономиктиг негелделер-
биле кызыгаарлаштырмай турар.
Ажылчы чоннар ам боттарынын по-
литиктиг эргелерин база камгалап
турар. Бо чылдын мартта хөмүр
даш болгаш электрик техниктиг
үлөтүрлөрдө ажыл соксадышынын
назы базарынче болгаш ажылыч чо-
нарга удур кадыг хемчеглерни күш-
телдиреринче угландырган хемчег-
лерин парламентке чугаалажып ту-
рар уеде бүгү Японияга ажыл сок-
садышынын база удурланышкы-
нын митингилеринин чалгы
өсөкүп үнгөн. Март 14-те Иосида-
нын казаанга бузурезинин шийт-
пирин үндүреринче парламентини
албадаан чүүлдерин бирзени база
ол болган. Оон соонда болуп эрткен
парламент сонгулаларын түннели-
нде эң-не реакциялыг политиктиг
партиялар шынгы аштырышынын
таварышкан. Чижээ, Иосиданын ли-
беральдыг партиязы парламентинин
кудуку палатазында 46 олутту ыш-
кыган. Ынчалза-даа чажыт оп-
ташкындар-биле Иосида премьер-
министрге артан болгаш чаа каби-
нетти тургузуп шыдаан. Мында бү-
гү кол албанынын кабинеттин му

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин сессиясы

ИЮНЬНУН 19-ТАГЫ КЕЖЭЭЗКИ ХУРАЛ

БУДАПЕШТ. (СЭТА-нын тускай корреспондентизин). Чили хей-ниити ажилдакчызы, полковник Альфредо де Амести Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин сессиясынын июнь 19-тагы хуралына кылган чугаазына Чилинин улузу болза, улустар аразының керектеринин эн дээр аргазы болур чугаалажышкынар дээш демисежип турар деп демделген.

— Мен Макартиинң Америказы-нын мурунундан эвес, а Джефферсонун болгаш Польш Робсонун Америказынын мурунундан, боттарынын ашактарынын, оолдарынын болгаш акы-дунмаларынын төрөөн чуртунче дедир эеп келирин күзеп турар бүгү-ле американын мурунундан чугаалап тур мен—деп, американын Катышкан Штаттарынын төлөөлөкчизи дээрги И. Морган чугаалаан.

Гэллап институтунун түннээнин ээгуар алырга, американын 80 хуузу корей айтырынын тайбын арга-биле шийтпирлээрин күзеп турарлар деп дээрги Морган медеглел дикнаткан.

Америк улустун херээ болза, тайбын дээш демисежип турар бүгү-ле улустарнын херээ-биле каттыжып турар дээрин сессиянын бүгү кижикчилеринин изиг адыш чаксаашкынын адыш-биле чугаалаан.

Транспордданын төлөөлөкчизи Хамарно, Гватемаланын парламентинин депутаты Майро Робсонго, Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин кежигүнү Абдерраман Бушама (Алжир), дээрги Юсуф Хельми (Египет) болгаш өске-даа чурттарнын төлөөлөкчилери июньнун 19-тун кежээки хуралына чүве чугаалаан-нар.

Оон соонда санал-онал беринишкени хагдыган.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюроунун кежигүнү дээрги Бранка Фильбо тайбынның бүгү-делегей шаанналарын болгаш алдын медальдарын тыпсырын дугайында журинин шийтпирин сессия-га бадыйлары-биле кирген.

Нашизм-биле демиселге маадырлы-биле өлгөн шүлүкчү болгаш Болгариянын национал Маадыры Никола Вапцаровка тайбынның хүндүлүг шаанналын тыпсыр деп журини шийтпирлэн.

Тайбынның бүгү-делегей шаанна-лын тыпсыскан кижилер: француз шүлүкчү Поль Элюарга, оон Тайбын камгалалынын талазы-биле чогаалчы ажил-чорудулгазы дээш; оон тайбын камгалалынын ажил-чорудулгалары дээш сонгу-америк эртемден Э. Б. Дюбуага; «Кел дивэн аалчылар» деп кино-чурук дээш немец режиссерлар Мартин Гельбергке, Курт болгаш Жанне Штерге; тайбынга бараан болдурган литературалыг ажил-чорудулгазы дээш испанды романист Хуа-дор Лаконессуга; мексикан чурукчу-графёр Леопольдо Мендеске болгаш оон «Тальер де графика популярдо» ажилдакчыларына — тайбын херээн камгалаан чогаалчы дээш; индус чогаалчы Мульк Радис Анандуга тайбын камгалаан чогаалдары дээш.

Ол ады шаанналарын бирээзи-ле 2.500 муң франк акша түнүг.

Журини шийтпирлеп келгенин сессиянын шупту кижикчилери чыгыс эп-сеткилдиг чүдүлүгүнүн. Ол ышкаш Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин кежигүнү Альфредо Вареланы (Аргентина) кирип келгени, журинин составынын болгаш моон сонгаар Тайбынның бүгү делегей шаанналарын тыпсырын чурумун дугайында резолюциянын база бадыйлаан.

Культура солчулгалынын айтырларынын талазы-биле комиссиянын дээрги Эжени Коттон сүмелзэн рекомендациянын бадыйлаан.

Сессиянын кижикчилери хурал-дың сөөлгү кезинде Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин составына немештир сонгуттурган ажилдакчыларын данзынын бадыйлааннар. Ол данзынын бүгү-ле националдарнын төлөөлери-биле баш удур чөпшээр-жип көргөн. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин составына нинтизи-биле 131 төлөөлөкчилерин 43 чурттарнын мурунундан сонгаан.

ИЮНЬ 20-ЛЕ СӨӨЛГҮ ХУРАЛ

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин сөөлгү хуралы япон төлөөлөкчии профессор Икуо Ояманын даргалаашкыны-биле ажитыган. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин бо сессиясынын чугулазын Икуо Ояма бодунун кыска кирилде чугаазына демделген.

Оон соонда белги төлөөлөрнин кежигүнү Дассекке сөс берген. Американын Катышкан Штаттарына Розенберг ашак-кадайын шаажылаан

дугайын ол медеглээн. Оон чугаалааны: сөөлгү минутааларга чедир келдерелди манап келген бис. Ол мунгаранчыг болушкунга бодунун ханызы-биле килеңеп турарынын бо индирин кырындан илеретпейн баар аргам-даа чогул. Розенбергтерин өлүрткени бистин харысалгалысты улгатырып турар болгаш бүгү делегейге тайбынның принциптерин тилээр дээш улам-на шийтпирли-биле демисежирин дагып турар.

Дассектин медеглелин олуршкан-нар шупту бут кырынга туруп келгеш, диннаан болгаш Розенбергтерин сактыры-биле минута дургузунда ыт-шимзэн чок турганнар.

Хуралды даргалап олурган Ояма-нын чугаалааны: ол араатанзыг үүлгедигни бистин канчаар көрүп турарыны бүгүдөгө билдингир. Бистин анаа килеңнежжис канчаар-даа аажок улуг. Бистер болза, тайбын болгаш чугаалажышкы-нынар дээш демиселге боттарыныстын бүгү-ле күжүвүстү салып, боттарыныстын ажил-чорудул-гавысты бүгү делегейге улам-на кал-бартып хүлээлгелгис бис.

Политиктиг айтырлар талазы-биле комиссиянын ажылынын түн-нелдерин Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин кежигүнү Габриэль д'Арбусе медеглээн. Бүгү-ле санал-дарын болгаш эн ылангыя индий төлөөлөрүн баштыгы Сокхэйнин саналын өөренип көргөш, комиссия болза, чугаалажышкынынын эрге-ажынынга Бүгү-делегей кампания-нын ажилдарынын дугайында декларациянын төлөвилдин ажилдап кылган. Ынчангаш д'Арбусе сессия-нын кижикчилеринин чыгыс эп-сеткил-биле хүлээп алганы декларациянын төлөвилдин номчаан.

ЧУГААЛАЖЫШКЫНАРЫН ЭРГЕ-АЖЫНГА БҮГҮ-ДЕЛЕГЕЙ КАМПАНИЯНЫН АЖЫДАРЫН ДУГАЙЫНДА ДЕКЛАРАЦИЯ.

Сөөлгү айларын болушкуннары болза, улустар аразынын бүгү-ле чөрүлдээрин тайбын эзу-биле шийтпирлеп таарыштырып болур дээрзин идегелди улустарга берген.

Туруштуг чаныш-сыныш чок болгаш кызымаккай демиселди кытып тургаш, олар тайбынның тилээрин чедип ап болурлар дээрзин улустар ханызы-биле медеп билеп турарлар.

Будапештиге июнь 15-тен 20-ге чедир хуралдап эрткен Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели болза, улустар аразынын маргылдаалыг айтырларынын тайбын арга-биле шийтпирлээр сорулгалыг чугаалажышкынынын озал чокка эгелзэн турары дээш боттарынын күштерин ийи катап улгатырынычче улустар-ны кыйгырып тур.

Улус бүрүз болза, боттарынын амдырал бадыйлан хостуу-биле шийлип алыр эргелгил болгаш өске улустарнын хостуу-биле шийлип алганы амдырал бадыйлан хүндүлөп көөр ужурулг.

Ынчангаш чүүл-бүрү системалар-нын тайбын эзу-биле кожа хелбээ турар аргалын тургустунуп, а улустар аразынын харылаазы—бүгү-дээге ажитыг болуп бар чыдардыр.

Бүгү-ле чөрүлдээр болгаш маргылдаал болза, чугаалажышкы-нар-биле шийтпирлетир ужурулг дээрзин ол кады-кожа турар чорук сүмелеп турар.

Тайбынны тургузарына улуг идигил болур Кореяга тайбынчы-дылга болза, амгы чедип алдынан дугуржушкуннарга үндизилетингеш, озал чокка тургустунган турар ужурулг. Чүүл-бүрү чаа-чаа озаал-дышкынынар чаа-чаа өлүмөрини, буза шавышкынынар болгаш ажиты-шижигни болдурар. Улустар-нын хамаарышпас чорунга удур чорутунуп турар оон-даа өске да-йынар болгаш агрессия үүлгедиги-кинер-даа база-ла шак ынчаар сок-сатынган турар ужурулг. Кандыг-даа болза, национал-хосталгалыг шимчээшкиге удур боо-чепсекти ажилгаар чорук дээрге, улустар аразынын шынгыраашкынынын фактору болур болгаш дайынның одаан тургузуп болур.

Бодунун кожаларын хүндүлөп, милитаризмни болгаш өжжээгелди болдурбас дээш герман улус болза, катжар болгаш национал бот-эргелгил болур.

Япония болза, бүгү-ле сонурган турар чурттарын хүлээп алганы, Азиянын болгаш Оомж океанын улустарынын айыл чок чорун ма-гадылаан тайбын керээге үндиз-лээш, бодунун национал бот-эргезин алыр ужурулг.

Бир эвес улустар боттарынын бот-эргелерин хүндүлээринге албадап, оларнын амдыралын тургузарына да-штыкыдан чаржаланышкына

удур, шериг базаларына удур бол-гаш даштыкы шериглерни кандыг-даа эжелелинге удур демисежир болза, улустарнын айыл чок чорук база тайбын камгалап алыры-даа хандыртыган туруп болур.

Айыл чок чорукту тургузар чорук болза, чепсекти эндере бодуруп үн-дурин соксаткыш, чугаалажыш-кынынын ачызы-биле оларны кы-зырып эвээжедиринче кириринин болгаш бо үге чедир үргдээшкиге-нерге болгаш өлүрүкчү чоруктарга ажитыгынып турган кур-куштерин бүгү чонга амдыралдын эн-не бедик деленин тургузарына кирир арганы бээр. Дең эргеге, бот-бот-тарына ажитыг чорукка болгаш кандыг-даа дискриминация чокка үндизилетинген экономиктиг болгаш культуралыг харылзаалар бүгү чурт-тарнын аразына тургустунган тур-рар ужурулг.

Чугаалажышкынар болушкун-нарын чорудулгазын өскертпир. Бир эвес ол бодунун Уставынын не-гелдезинге шыны болур болза, ол чугаалажышкынына Катышкан Нацияларын Организациязын дет-кимчени кылып болур. Анаа боду-нун кириин күзүн бүгү-ле күрүв-елерин ол хүлээп алыр ужурулг. Кы-дат болза, оон өске-даа нациялар-биле бир демей Катышкан Нация-ларын Организациязына бодунун сонгуп алган казаандан төлээлти-рер ужурулг.

Бо бүгү чүүлдерин барымдаалап көргөш, Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели болза, чугаалажышкы-нарын эрге-ажынынга улустар а-разынын калбак кампаниянын кал-бартып чорудар деп шийтпирлеп тур. Ол кампаниянын чорутунуп ту-рарынын үзүнде улустар күрүв-елерин аразында бүгү-ле чөрүлдээ-лерин болгаш бүгү-ле маргылдаа-лыг айтырларын тайбын арга-би-ле шийтпирлээрин талазы-биле боттарынын негелдерин чүүл-бүрү кылдыр организастан хевирлер-би-ле илеридерлер.

Чүгүле улус болза, соксаал чокка демисешишпаан чугаалажышкы-нарын, дугуржулгаларын болгаш тайбынны чедип ап болурлар.

Дараазында Тайбынның Бүгү-де-легей Чөвүлелинин Бюроунун ке-жигүнү Эмилио Серени (Италия) чүве чугаалааш, чугаалажышкы-нар дээш кампаниянын хевиринин болгаш ону эрттирерин аргала-рынын дугайында айтыргы чугаа-лашкан комиссиянын ажылын ме-деглээн.

Бичи када часпарлаанынын соонда хурал д'Астье де ла Вижери-нин даргалаашкыны-биле үргүлчү-лээн. Ол Пьер Котки (Франция) сөс берген.

Пьер Кот сессиянын ажылынын түннелин кылбышаан, калбак сес-сия деп адаан.

Оон соонда саналдаан, инди тө-лөөлөрүн баштыгы Сокхэй мында дээн: Тайбынның Бүгү-делегей Чө-вүлелинин бо сессиязы болза, тай-бынның бүгү делегей фронтунун ажил-чорудулгазына бурунгаар ба-зын болур.

Хуралдын эн сөөлүнде Эмануэль д'Астье де ла Вижери сөс алгаш, чалаткан ажилдакчыларга Тайбы-нын Бүгү-делегей Чөвүлелинин сес-сиязына киришкени дээш, а ол ыш-каш венгр организацияларга болгаш оларнын ажилдакчыларына эпиги-ээлдек чорук дээш өөрүп че-тиргенин илереткен.

д'Астье де ла Вижери кыйгыры-нын төлөвилдин номчуурга чыгыс эп-сеткилдиг хүлээп алдыган. Оон бижимелинде айтып турары:

ТАЙБЫННЫН БҮГҮ-ДЕЛЕГЕЙ ЧӨВҮЛЕЛИНИН КЫЙГЫРЫ

1953 чылдың июнь 20.

Канчаар-даа аажок улуг идегел төрүтүнгөн. Чөпшээрелгиле болдун-гур дээрзин кижиги бүрүзү ам көрүп турар. Хан төгүшкүнүн соксадып болур. Соок дайынны соксадып бо-лур.

Чугаалажышкынынын кы-лып тургаш, дугуржулганы чедип алырын боттарынын чактарындан негээринге бо хүннерде улустарны бистер бадыткалды-биле кыйгы-рып тур бис.

Маргылдаа чөрүлдээнин тайбын арга-биле шийтпирлээр сорулгалыг кандыг-даа чактык эгелдин бистер деткир ужурулг бис. Дугур-жулгага шактыктап азы ону узам-дыктырып турарларга бистер шак-тыктаар ужурулг бис.

Тайбын тилелгези чок. Ону ке-дип алыры бистен хамааржыр.

д'Астье де ла Вижери Тайбы-нын Бүгү-делегей Чөвүлелинин сес-сиязын хагдыган деп чарлаан.

АКШ-тын Германияда дээди комиссары Конантнге ССРЭ-нің Германияда дээди комиссары элчин В. С. Семеновтун чагаазы

БЕРЛИН. ССРЭ-нің Германияда дээди комиссары элчин В. С. Семенов АКШ-тын Германияда дээди комиссары Конантнге моон адаанда чагааны чоруткан:

Герман Демократтыг Республика-нын премьер-министринин оралак-чызы, Христиан-демократтыг эви-лелдин Төп баштаар черинин дарга-зы Отто Нушке 1953 чылдың июнь 17-де Берлиндин совет секторун та-вартып бодунун автомашыназына чоруп орда. Барын Берлинден келген бөлүк фашисттиг чөнгээл-чилер болгаш хулиганнар ону тудуп алган болгаш Барын Берлинче куш-биле апарганнар.

Барын-берлин солуннарын бол-

гаш радионун дыннадын ээгуар алырга, Отто Нушке Берлиндин америк секторунда амгы үге чедир туттуруп турар, база оон-биле кады ону америк эрге-чагыргаларын хо-лунче шилчиткен болуп турар.

Герман Демократтыг Республика-нын премьер-министринин оралак-чызы Отто Нушкени доп-дораан хос-таарынын болгаш Герман Демо-краттыг Республикаже оон чана-рынга шактыкташкынынын чайла-дынын талазы-биле хемчеглерни силернин таладан ап чорударын үс-түнде айтыгын чүүлдер-биле бол-баштыр шийтпирлиг негеп тур мен.

(СЭТА).

Отто Нушкени хостааны

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республиканын премьер-министринин оралакчызы болгаш Германиянын Христиан-демократтыг эвилелинин даргазы Отто Нушкени июнь 19-та америк хоругдалдан хостаан болгаш 11 шак 40 минута турда, америк ха-мааты дүжүмөттөр христиан-демо-

краттыг эвилелдин политиктиг коми-тединин ук партиянын чингине сек-ретары Геральд Геттингге башта-кан кежигүннеринге секторлар ара-зында кызыгаарга дамчыдып бер-ген.

(СЭТА).

Хосталганынын соонда Отто Нушкенин кылган медеглели

БЕРЛИН. АДН агентилелинин дыннадып турарын ээгуар алырга Христиан-демократтыг эвилелдин (ХДЭ) даргазы болгаш ГДР-нин премьер-министринин оралакчызы Отто Нушке америк хоругдалдын адаандан хосталганынын соонда ХДЭ-нин баштаар черинин бажы-нынга медеглел кылган, ол медеглел-линге байсаалгаларын чоруп тур-ган үзүнде Совет Эвилелинин ду-гайында болгаш ГДР-нин казаанын дугайында бужартадышкынын «миннишкени» оон аскындан үндүрүп алырын америк офицерлер хөй удаа оралдажып турганнар деп ол чугаалаан. Барын Берлинге ту-рарыныч хөөн киририн бужар-бай чепсектернин дузазы-биле оң дү-неге чедир оралдажып турганнар. Байсаалгалар чоруп турууда Отто Нушке болза, доп-дораан хостаарын хөй удаа негеп база дорамчылаш-кына болгаш тудуп хоругдаашкы-на удур эн-не шийтпирлиг хевир-би-ле уаурландып турган, ынчалза-даа оон негелдезинге америк офицер мынча деп харылаан: «Бүгү-ле

чүүлдерин дугайын Вашингтонче телеграфтапкан мен база чогуур ха-рынын манаар ужурулг мен. Ол болгуже силер хоругдалга хевээр турар ужурулг силер».

Бодунун ажилдакчыларына бол-гаш чыгып келген хамаатыларга Отто Нушке оон ынай мынча деп ме-деглээн: «Катышкан күженишкы-нер-биле тайбын камгалаар бол-гаш бистин төрөөн чуртувустун ка-тыжарын чедип алыр дээш ам база катап ажилдап кириптелинер. Со-вет шериглерин, күрүне органна-рынын болгаш тайбынга ынакшыл-дыг хамаатыларын күженишкы-нын хемчеглери Германияга тайбы-ны камгалай берген, база ол чүүл биске тодаргай болуп ужурулг».

Бир эвес барын-берлин чөнгээ-чилерин кылган үймээзини сорул-газына чедип шыдагына берген болза, Германия чаа дайынга тавар-жыр ийик, база оон түннелдерин «баш удур көөрү берге турар ийик» деп Отто Нушке демделген.

(СЭТА).

Австрияда демократтыг парлалганы истеп-сүрүп турары

ВЕНА. «Эстеррейхше фолькст-шимме» болгаш «Бархейт» деп ко-мунистиг солуннарын редакторла-рынын суд чорудулгазы Венада июньнун 19-тан эгелзэн.

Суд чорудулгазынын чылдагааны болза, ол солуннарга сөөлгү үш чылдарын дургузунда парлап кел-ген 30 ажит чүүлдер болуп турар. Коммунистиг парлалганын редак-торларынын буруудатырып турар чүүл болза, «Эстеррейхше Фолькстшимме» болгаш «Бархейт» солун-нарга парлаан чүүлдер австриянын юстиция органнарынын суд истелге-зи чорудар ужурулг айтырларын-га кирип турганнар. Ол буруу-дадышкы болза, 1862 чылда-ла үндүргөн хоойлунун чүүлдеринге үндизилетинип турар.

Амгы суд болза, коалициялыг пар-тияларын политиктиг ажилдакчы-ларынын үүлгедип турар хөй сан-ны үүлгедиглерин боттарынын

чүүлдеринге илередип турар деп-шигелгил жунапистерни коргудар болгаш австрияда парлалганын хостуун хоругдаар дээн оралда-жышкындан деп чүвени буруудаты-рып турарлар байсаалга үзүнде медеглел турган.

Коммунистиг парлалга бодунун чүүлдери-биле австри хоойлуларын үргө чоруктарын канчаар илередип, эрге-чагырга органнарынын тала-зындан буруу чок кижилерин истеп-сүрүп турарын канчаар камга-лап келгенин дугайында хөй сан-ны чижектерин буруудатырып ту-рарлар көргүзүп турган.

Буруудатырышкынын үндизиле-тинип турары 1862 чылдын хоойлу-зун австрияда дыка хөй таварыт-ларда шуут сагывай турарын бу-руудатырып турар Хорник бодунун өчүктеринге демделген.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Кореяны Улустун армиязынын Кол командьаланын дыннады

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демо-краттыг Республиканын улустун ар-миязынын Кол командьаланын июнь 21-де медеглээн болза:

Эрткен хүнүн дургузунда бүгү фронттарга артиллерия тулчууш-куннары чорутунган. Онда өскерил-гелер болбаан.

Июнь 20-нин дүнезинде америк ужал-чүүл база катап Синьйичу-ну болгаш Намскини араатанзы-биле бомбалаан. Өлүм чидимвер болгулаан.

Июнь 20-де улустун армиязынын зениттиг кезектери болгаш адыгжы-анчылар дайынын үш самолёттар-ын аядар атакан болгаш ийи само-лётту үрей аткан.

(СЭТА).

Итали социал-демократтыг партиянын буураашкыны

РИМ. Итали социал-демократтыг партиянын сандаралы бүгү чуртта улам күштөлип турар деп «Аванти» солун дынаткан. Партиянын удур-тукчулары итали социализмнин дайынчы чакчылардан ойталап ту-рар дээринге, база коммунистиг партия-биле ажил-чорудулганын чангыс-эви ажилчы чоннарын эрге-ажыктарын камгалаарынын болгаш улам-на бедик сорулгаларже бурун-гаар шимчээшкенин карачангыс боттут чепсээ болур дээринге бузу-рээш, ол партиянын хөй-хөй кежи-гүннери оон хүрээленинден үнүп турарлар.

Социал-демократтыг партиянын кежигүннери турган кижилер соци-алистиг партияга кириринин дуга-йында билдиринишкенин хүнүнү не он-ону-биле кирип турарлар. Римини, Миланнын, Туринини, Тарантонун, Баринини, Палермонун болгаш Неапольдун социалистиг партия организацияларына ындиг билдиринишкенин хөй-биле кирип турар.

(СЭТА).

Иранда байдалга

ТЕГЕРАН. «Этталаат» солунун медеглел турарын ээгуар алырга, июнь 19-та ажилчы чоннарын улуг чыскаалын полиция болгаш солдат-тар боолаш, алды кижини өлүрүп, чыскаалды тарды сывырганынын соонда хоорайда дүвүрээзиннери соксадыры-биле Балон хоорайда ше-риг байдалын чарлаан.

(СЭТА).

Бут-бөмбүүнүн талазы-биле чурттуң бирги чери дээш

Июнь 21-де Москвага «Динамо-нун» төп стадионунга бут-бөмбүү-нүн талазы-биле чурттуң бирги чери дээш маргылдаа болган. Москванын «Торпедо» нинтилелинин командазы Ленинградтын «Зенит» нинтилели-нин командазы-биле ужурашкан.

Ужуражылга Москванын торпедо-чуларынын тилелгези-биле 2:1 санын болуп доозулган.

Ол-ла хүн Ленинградка Ленин-градтын динамочулары-биле чурт-туң чемпиону—Москванын «Спар-так» команданынын аразына бут-бөмбүүнүн талазы-биле чурттуң бирги чери дээш оюн болган.

Маргылдаа 3:1 санын болуп, Москванын спартакчыларынын тил-елгези-биле доозулган.

(СЭТА).

Харысалгалыг редактор
О. А. ТОЛГАР-ОЛ.

1953 ЧЫЛДЫН ИЙГИ
ЧАРТЫНДА «ШЫН»
СОЛУННУН ЧАГЫЛГАЗЫ
ҮРГҮЛЧҮЛӨП ТУРАП

Чагылганы «Союзпечать» хоорайда, районнарда килдис-тери, харылзаа салбырлары болгаш агентилери, а ол ыш-каш бодурулгелерде, албан черлеринде, совхозтарда бол-гаш колхозтарда, өөредилге черлеринде хөй-ниитини тө-лөөлөкчилери хүлээп ап турар.

Чартык чылда чагылганын өртээ 26 рубль 10 копейк. Уш айда 13 рубль 05 копейк. Солуннарын чогуур өй